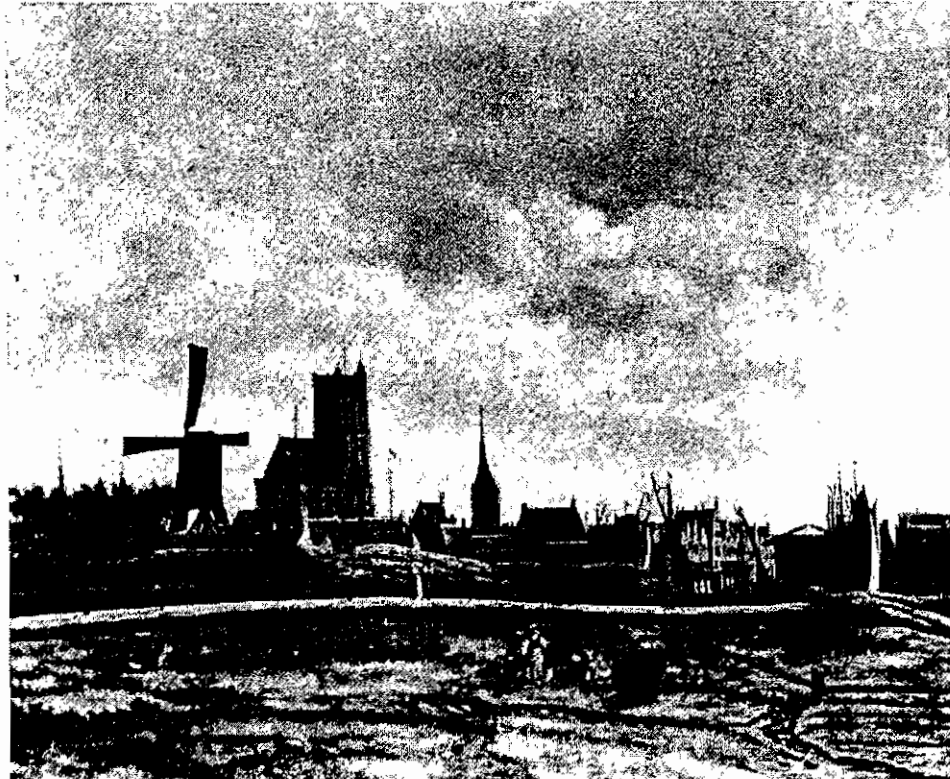

Brielse Mare jg. 6, nr. 1, april 1996

Brielse Mare

Jaargang 6, nr. 1

April 1996

Mededelingen en historische bijdragen van de Vereniging Vrienden van het Trompmuseum

COLOFON

De Brielse Mare is een uitgave van
De Vereniging Vrienden van het Trompmuseum
te Brielle en verschijnt tweemaal per jaar.
Leden van de vereniging ontvangen dit
tijdschrift automatisch. ISSN:0927-8478

Correspondentie-adres van de vereniging:
Maarland NZ 48, Brielle.
Postrekening Vereniging Vrienden van het
Trompmuseum 208792; minimumcontributie
f 15.-- per jaar.
Nieuwe leden kunnen zich aanmelden bij het
correspondentie-adres.

Secretariaat Brielse Mare-redactie:
mw.M.S.Zoetemeijer
Voorstraat 162
3231 BL Brielle.
0181-415369.
Bijdragen voor het volgende tijdschrift
kunnen worden ingestuurd naar het redactie-
secretariaat.

Redactieleden:
M. Albers, I. de Baan, W. de Baan,
C. Glaudemans, L. Hordijk, J. Kolling,
I. Kuyper en M. Zoetemeijer.

Ontwerp omslag en lay-out: J. Kolling

Foto's: R.G.Meyer

Drukkerij: De Welplaat, Spijkenisse

Brielse Mare

Mededelingen en historische bijdragen van de Vereniging Vrienden van het Trompmuseum

INHOUD

I. Kuyper Verslag van de Vereniging 'Vrienden van het Trompmuseum' over het jaar 1995	3
M. Albers Daniel Vosmaer en het Gezicht op Den Briel	6
F.v. Hoorn Een slordig doopboek	21
M. Albers Nieuwste aanwinst	26
M. Albers Het nieuwe Trompmuseum Het visuele geheugen van Den Briel en omgeving	28
M.S. Zoetemeijer Kroniek 1995	39
F. van Hoorn De Hervormde Kerk van Spijkenisse	47

I. Kuyper
(voorzitter 'Vrienden')

VERSLAG VAN DE VERENIGING 'VRIENDEN VAN HET
TROMPMUSEUM' OVER HET JAAR 1995.

Ledenbijeenkomsten.

Op 8 juni kwamen de 'Vrienden' bijeen in de Dorpskerk van Oostvoorne. De voorzitter vestigde de aandacht van de aanwezigen op de bijzonder fraaie gebrandschilderde glazen, die de kerk opluisteren. Het zijn glazen met familiewapens van vroegere hoogwaardigheidsbekleders uit deze streek.

Tot nieuw bestuurslid werd benoemd de heer A. van den Berg, terwijl de dames Klinkhamer en Kolling in de kascommissie werden gekozen.

Spreekster van deze avond was Mevrouw Van Zoelen. Zij hield een zeer onderhoudende inleiding over de geschiedenis van de 'Duinhuisjes'. Zij memoreerde o.a. de verwerving en verplaatsing van deze huisjes en prees vooral de enorme inzet van zeer veel vrijwilligers.

De 'Vrienden' bezochten vervolgens het openluchtmuseum 'De Duinhuisjes' en bekeken dit onder zeer deskundige begeleiding.

Op 23 november had de najaarsledenvergadering plaats. Deze vergadering werd gehouden in de regentenkamer van het 'Merula Weeshuis' in Brielle. Wij vergaderden hier dank zij de grandioze medewerking van de Firma NeiPro de huidige eigenaar van het Merula Weeshuis. De opkomst was overweldigend. Uit het hele gebouw werden stoelen aangesleept en menige NeiPro medewerker zal de volgende dag moeite gehad hebben zijn stoel terug te vinden.

De vroegere stadsarchivaris en conservator van het Trompmuseum de heer J. Klok hield een inleiding over Merula en het Merula Weeshuis door de eeuwen heen. Hij ondersteunde zijn betoog met dia's.

Het bestuur.

Het bestuur vergaderde in 1995 op 19 januari, 5 april, 23 augustus en 30 oktober. Voorbesproken werden de ledenvergaderingen in Oostvoorne en het Merula Weeshuis. Gecombineerde vergaderingen (= vergaderingen, die tevens een kleine excursie zijn) blijken zeer aan te slaan. Ook kwamen verschillende aanwinsten ter sprake.

Aanwinsten 1995.

De Brielse antiquair Mevrouw Boekestijn heeft de 'Vrienden' een 17e eeuwse eikenhouten deur aangeboden ter plaatsing in het Museum. De deur is afkomstig uit het Brielse huis Voorstraat nr: 22.

Van Mevrouw Vrij uit Brielle ontvingen wij een orgelpijp uit de vroegere Geuzenkerk (de oude gereformeerde kerk in de Geuzenstraat).

Ook ontvingen wij van de heer Tellegen uit Wierden (een zoon van de vroegere bekende Brielse huisarts Tellegen) een tekening van Zwolsman voorstellende het Zakkendragershuisje dat vroeger aan de zuidzijde van het Maarland stond. (Er bestaan plannen voor herbouw van dit huisje).

Van de Brielse heer Romein kregen wij een hoeveelheid kuipersgereedschap ten geschenke. Dit gereedschap is afkomstig van de vader van de heer Romein. Het kan goed van pas komen bij een tijdelijke tentoonstelling.

Zwolsman: 'Zakkendragershuisje'

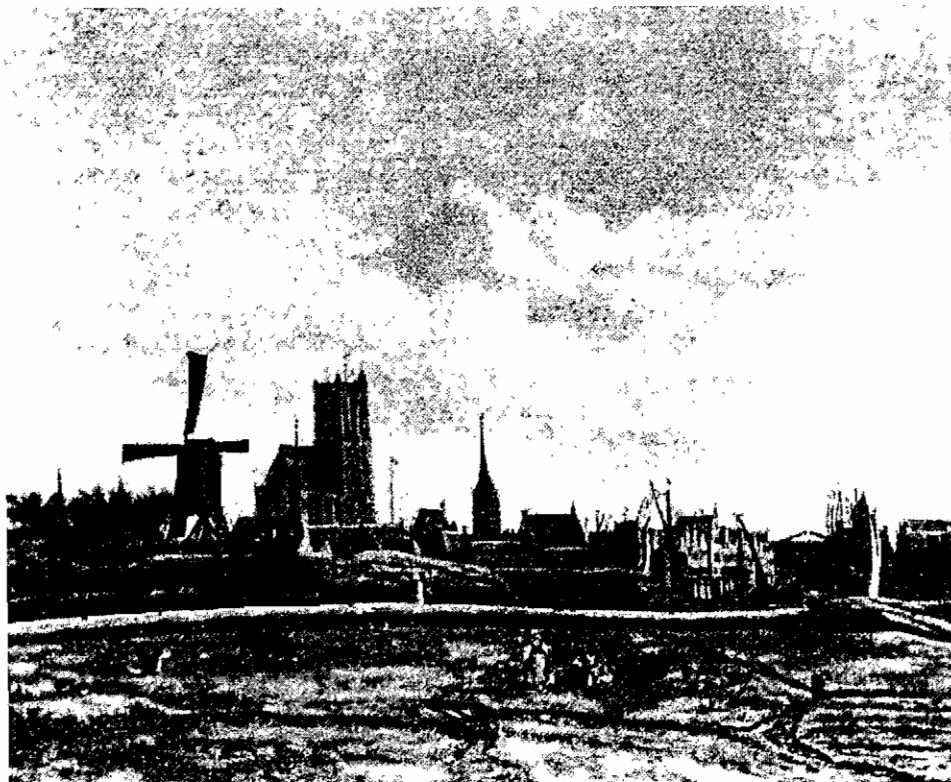
Mw. M. Albers (conservator Trompmuseum)
A. van der Houwen (wnd. stadsarchivaris Brielle)

DANIEL VOSMAER EN HET GEZICHT OP DEN BRIEL

In 1949 ontving het Detroit Institute of Arts in Detroit een schenking van mevrouw Elizabeth L. Heavenrich ter nagedachtenis aan haar echtgenoot en kunstverzamelaar Sidney F. Heavenrich. Van de schenking kocht het museum bij kunsthandelaar Schaeffer Galleries in New York het *Gezicht op Den Briel*, geschilderd door Daniel Vosmaer.¹ Het schilderij vormde een waardevolle uitbreiding van de collectie Hollandse meesters uit de 17de eeuw die het museum in Detroit bezit. Tot 1981 was het *Gezicht op Den Briel* te zien in de permanente presentatie van het museum. Wegens ruimtegebrek werd het in juni van dat jaar opgeslagen in het museumdepot. Nu, vijftien jaar later, wordt het schilderij weer tevoorschijn gehaald: in augustus 1996 reist het speciaal voor de heropening van het nieuwe Trompmuseum naar Brielle.²

Daniel Vosmaer (Delft 1622-Brielle 1669/70) en het kunstklimaat in Delft

Daniel Vosmaer werd in 1622 in Delft geboren. Hij was de vierde zoon in een kunstenaarsfamilie. Zijn grootvader Wouter was schilder, zijn vader Arent goudsmid. Zijn broers Abraham, Nicolaes en Jacob waren eveneens als schilder werkzaam. Delft was in de eerste helft van de 17de eeuw een economisch welvarende stad. De stad had belangrijke takken van nijverheid: de bierbrouwerij, de textielnijverheid en de aardewerkfabricage. Er was zowel een kamer van de Oost-Indische als een Kamer van de West-Indische Compagnie gevestigd en de

Engelse handelscompagnie, de Merchant Adventurers, koos Delft als stapelplaats voor de Noordelijke Nederlanden.³

In de jaren veertig en vijftig van de 17de eeuw groeide Delft bovendien uit tot een invloedrijk schilderkunstig centrum. Kunstenaars als Paulus Potter, Emanuel de Witte, Gerard Houckgeest, Carel Fabritius en Pieter de Hooch vestigden zich voor korte of langere tijd in Delft. Hun werk heeft een heel eigen karakter: het meest opvallend is de bijzondere belangstelling voor de weergave van ruimte met behulp van licht en schaduw en voor experimenten met het perspectief.⁴

De periode van artistieke bloei was echter van korte duur. Tussen 1650 en 1660 vertrokken inspirerende kunstenaars als Paulus Potter, Gerard Houckgeest en Pieter de Hooch naar grotere, rijkere steden als Amsterdam, Haarlem en Leiden. Carel Fabritius kwam in 1654 om bij de ramp in het kruithuis. Omdat er geen grote opdrachten te krijgen waren viel er voor ambitieuze schilders geen carrière meer te maken. Alleen Johannes Vermeer bleef zijn hele leven in zijn geboortestad werken.

Het St. Lucasgilde

Wie in de 17de eeuw in Delft het beroep van schilder wilde uitoefenen moest ingeschreven staan bij het St. Lucasgilde en zich houden aan de in het gildereglement vastgelegde bepalingen. Daniel Vosmaer liet zich in 1650 bij het St. Lucasgilde inschrijven. In dat jaar stonden 52 'oli- en waterverw' schilders bij het gilde geregistreerd.⁵ Ook plateelbakkers, glasmakers, tapijt- en borduurwerkers, plaat- en beeldsnijders, schedemakers, boek-, kunst- en schilderijverkopers waren lid van het Delftse gilde. Zij moesten het poorterschap van Delft bezitten en aan het gilde 'incomstgelt' (twaalf gulden voor een vreemdeling en zes gulden voor een Delftenaar) en zes stuivers

jaarlijkse contributie betalen.⁶ Iemand die geen gildelig was mocht niet voor eigen rekening schilderijen maken. Op overtreding van dit voorschrift uit de gildebrief stond een boete van tien gulden en verbeurdverklaring van het gemaakte werk. Alleen gildeleden mochten schilderijen die elders waren gemaakt in Delft verkopen. Vreemdelingen mochten schilderijen slechts met toestemming van de burgemeester bij opbod verkopen. Het gildereglement beschermde de leden tegen concurrentie. Gildeleden die in behoeftige omstandigheden verkeerden of geen werk konden vinden kregen van het gilde ondersteuning.⁷

De markt voor schilderijen in Delft

De schilderkunst in Delft had zonder een koopkrachtig publiek niet kunnen bloeien. De vraag naar schilderijen in deze tijd was zeer groot. De burger die een schilderij wilde kopen, had een ruime keus. Schilderijen waren te koop in de winkels van de schilders (de 'winckel' van de schilder was atelier én verkooplokaal), op week- en jaarmarkten en op openbare verkopen van inboedels. Rond het midden van de 17de eeuw kwamen in naar schatting tweederde van de Delftse huishoudens schilderijen voor, gemiddeld zeven à acht stukken. De variatie was groot: landschappen, bijbelse onderwerpen, stillevens, portretten en voorstellingen uit het leven van alledag. Tussen 1610 en 1670 waren in Delft bovendien professionele kunsthandelaren actief. Met hun kraam bezochten zij de grote jaarmarkten en brachten daar hun waar aan de man.⁸

Het stadsgezicht

Van alle genres waarin schilders zich gedurende de 17de eeuw specialiseerden, is het stadsgezicht het laatste tot ontwikkeling gekomen. Een stadsgezicht is een schilderij, tekening of prent met als on-

derwerp een topografisch nauwkeurig gezicht in of op een gedeelte van een stad.⁹ Prenten en tekeningen hebben een belangrijke rol gespeeld in de voorgeschiedenis van het stadsgezicht. De makers van landkaarten en topografische prenten gaven aan het eind van de 16de eeuw plaatsbeschrijvingen met afbeeldingen uit. Oorspronkelijk drongen de vernieuwingen in de produktie van topografische prenten nauwelijks door in de schilderkunst. Pas na 1650 ontwikkelde het stadsgezicht zich tot een zelfstandig genre. Daaraan hebben Delftse schilders, onder invloed van het werk van Gerard Houckgeest en Carel Fabritius, een belangrijke bijdrage geleverd.

Vooraf het werk van Rembrandts talentvolle leerling Carel Fabritius (1622-1654) is voor Daniel Vosmaer van belang geweest. Fabritius vestigde zich rond 1645 in Delft, waar hij in 1652 lid van het St. Lucasgilde werd. Fabritius had een voorkeur voor experimenten met het perspectief. Hij gebruikte het perspectief bij de weergave van tafereelen uit het leven van alledag in een stedelijke omgeving en heeft daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het stadsgezicht als een zelfstandig genre. Het is bekend dat Daniel Vosmaer samen met zijn broer Nicolaes en Carel Fabritius hebben samengewerkt aan een schilderij dat helaas verloren is gegaan. Fabritius maakte de voortekening, Daniel schilderde het landschap en Nicolaes de zee, waarna het geheel door Fabritius bijgewerkt zou zijn.¹⁰

De beruchte ontploffing op 12 oktober 1654 van het kruithuis, waar de Staten van Holland grote hoeveelheden buskruit hadden opgeslagen, maakte een eind aan Fabritius' leven en dat van honderden andere Delftenaren. Meteen na de ramp kwamen de eerste blijken van medeleven binnen bij het Delftse stadsbestuur. Vele landgenoten kwamen de plek des onheils bekijken. Daniel Vosmaer en de eveneens in Delft werkzame Egbert van der Poel (1621-1664) waren ooggetuigen van de ramp en maakten

tallose schilderijen van de ontploffing en van de desastreuze gevolgen.¹¹

Het Gezicht op Den Briel (ca 1662)

Het Gezicht op Den Briel is één van de acht door Daniel Vosmaer gemaakte schilderijen die bewaard zijn gebleven. Zes schilderijen hebben Delft als onderwerp; het zevende schilderij laat een deel van een (nog) onbekende Hollandse stad zien.¹²

Daniel Vosmaer deelde Fabritius' belangstelling voor de expressieve mogelijkheden van licht, kleur, perspectief en ruimte. Dat is goed te zien op *het Gezicht op Den Briel*, dat Vosmaer rond 1662 schilderde. Het schilderij laat de stad zien vanuit het noordoosten, ongeveer vanaf de plaats waar nu de jachthaven langs de Rochus Meeuwiszoonweg ligt. Het pad op de dijk langs de Nieuwe Haven, die aan het begin van de 17de eeuw werd aangelegd, vormt een bewust aangebrachte horizontale scheiding tussen het weiland op de voorgrond en de stad.

Op de dijk lopen enkele wandelaars in de namiddagzon. Door de waterpoort rechts op het schilderij gaan zij de stad binnen. De waterpoort werd in 1625 gebouwd ter vervanging van de oude Noordpoort, waardoor in 1572 de watergeuzen de stad waren binnen getrokken. In 1894 werd de waterpoort gesloopt. Het wachthuis naast de poort ontsnapte aan de slopershamer. In de wei grazen koeien en schapen; een jonge vrouw draagt een juk met melk-emmers. Rechts op het schilderij zijn de schepen te zien, die vanuit de Oude Haven de Maerlantse haven en het Spui binnenvaren. Op de kop van het Maerlant staat de stadskraan, waarmee de schepen werden gelost. De masten van de in het Spui afge-meerde schepen steken boven het molenbolwerk en de huizen aan het Slagveld uit. Langs de haven staan diepe huizen, voorzien van een verdieping en (trap)gevels aan de voorzijde. Een enkel huis

heeft zelfs twee verdiepingen. Tussen de huizen is nog net het begin van het Noordeinde, de huidige Voorstraat, zichtbaar. Aan het einde van de haven, achter de brug, staat de meestoof. In de meestoof werd meekrap, een rode textielverfstof, gemaakt uit de wortels van de meekrapplant. De meestoof brandde in 1747 volledig uit en werd vervangen door een nieuwe, grotere stoof.¹³

Links op het schilderij zijn tussen de bomen de torenspitsen zichtbaar van de kapel van het Catharinagasthuis en van het stadhuis. De gasthuiskapel raakte in de loop van de 19de eeuw in verval en werd in 1860 afgebroken. Het silhouet van de stad wordt gedomineerd door de Noordmolen op het molenbolwerk en de St. Catharijnekkerk. Het molenbolwerk is versterkt met palissaden. Op het bolwerk liggen drie kanonnen. Twee kinderen kijken vanaf het bolwerk naar de wandelaars op de dijk. De Noordmolen was een houten standerdmolen die in 1696 werd vervangen door een hoge stenen stellingmolen. Nadat de molen in de vorige eeuw voor de tweede keer in vlammen opging, werd hij niet meer herbouwd. Toen tijdens de restauratie van de Brielse vestingwerken twee van de vier teerlingen (voetstukken) van de 17de-eeuwse standerdmolen werden teruggevonden, werd op die plaats een nieuwe molen gebouwd, 'Het Vliegend Hert'.

De andere kerken die op het schilderij te zien zijn, zijn de St. Jacobskerk, de kapel van het voormalige St. Jacobsgasthuis aan de Voorstraat, en de inmiddels verdwenen Maerlantse St. Pieterskerk. De St. Pieterskerk was oorspronkelijk een aan de heilige Pieter gewijde kapel. De kapel werd gebruikt door de heren van Voorne en stond op hun hof, op het huidige Asylplein. De kerk werd sinds de 13de eeuw gebruikt als parochiekerk. In de 17de eeuw verloor de kerk haar functie. Het gebouw werd gebruikt als opslagplaats en vervolgens tussen 1748 en 1817 in enkele fasen gesloopt.

Daniel Vosmaer: een Brielse schilder

Daniel Vosmaer mag met recht een Brielse schilder genoemd worden. Van zijn huwelijk in 1661 tot zijn overlijden in 1669/70 woonde en werkte hij in Brielle. Vanaf 1654 kwam Daniel Vosmaer regelmatig op bezoek bij zijn broer Abraham, die in 1643 was getrouwd met de Brielse Adriana de Jongh.¹⁴ Na enige jaren in Delft te hebben gewoond vertrok het gezin in de zomer van 1654 naar Brielle.¹⁵

Tijdens een van zijn bezoeken aan Brielle leerde Daniel Vosmaer Annetje Eduwards de Neeff kennen, de weduwe van bakker Jan Wisse. Op 23 augustus 1661 trouwden zij in de Grote of St. Catharijnerkerk. Het echtpaar ging in Brielle wonen. In november van dat jaar liet Daniel Vosmaer zich kerkelijk overschrijven. Bij de inschrijving werd ook zijn beroep vermeld: schilder.¹⁶ Daniel Vosmaer bleef echter poorter van Delft.

Tot 1664 woonden Daniel en Anna in het 's Heer Daniels Ambacht, het begin van de huidige Nobelstraat. Daarna verkochten zij hun huis en verhuisden naar elders in de stad.¹⁷ Daniel Vosmaer had voldoende geld om de stedelijke en gewestelijke belastingen op bier en wijn te pachten.

Daniel en Annetje kregen drie kinderen: Arent, gedoopt op 20 juli 1666 en genoemd naar Daniels vader, Anna, gedoopt op 24 juni 1668, en Daniel, gedoopt op 7 mei 1670. De doop van zijn jongste zoon heeft Daniel Vosmaer niet meer mee mogen maken; hij is dan reeds overleden. Na zijn dood nemen zijn zwager Reijnier de Neeff, notaris en procureur in Brielle, en Tonis van der Fuijck, een familielid van de schilder Maerten van der Fuijck, Daniels pacht op bier en wijn over.¹⁸

Het Gezicht op Den Briel: de opdrachtsituatie

Uit de Brielse archieven blijkt niet wanneer en voor wie Daniel Vosmaer het *Gezicht op Den Briel* maakte. Hoewel het rond het midden van de 17de

eeuw gebruikelijk was dat schilders grote aantallen schilderijen in voorraad hadden voor de vrije markt, is het waarschijnlijk dat het *Gezicht op Den Briel*, gezien het onderwerp van het schilderij, in opdracht is geschilderd.¹⁹ Daniel Vosmaer verkeerde in gegoede kringen. Zijn broer Abraham was een vermogend man. Hij pachtte evenals zijn broer Daniel de bier- en wijnimposten van de stad. Van de magistraat kreeg hij toestemming 'tot het doen van peylinge ende visite' bij de vele bieren wijnkopers in de stad. Dat werd hem niet altijd in dank afgenomen. In juni 1657 kreeg Willem Beukelaar, één van deze wijnkopers, een boete van twee gulden opgelegd wegens het slaan van Abraham Vosmaer.²⁰ Een ander bewijs van Abrahams vermogen is te vinden in zijn huizenbezit. In juli 1660 koopt hij een huis aan het Noordeinde van de huidige Voorstraat. In mei 1661 koopt hij tevens een tuin op de hoek van het Noordeinde en het Katteslop. Enige maanden later koopt hij opnieuw een huis aan het Noordeinde: het huis met de naam 'Den Eenhoorn'. Tenslotte koopt hij in november 1661 maar liefst zes huisjes tegelijk aan de zogenaamde Arckelstraat.²¹ De huizen die Abraham aan het Noordeinde bezat, zijn afgebeeld op het *Gezicht op Den Briel*. Abraham Vosmaer moet voor februari 1666 zijn overleden, wanneer zijn weduwe Adriana hertrouwt.

De aangetrouwde familie van Abraham was afkomstig uit een voornaam brouwersgeslacht en evenzeer vermogend.²² Abrahams zwager, Willem de Jongh, was een vooraanstaand burger en een van de rijkste inwoners van de stad. Zijn erfgenamen werden in 1669 aangeslagen voor een vermogen van maar liefst 3.000 pond.²³ Willem de Jongh speelde een belangrijke rol in de Brielse politiek. Sinds 1657 was hij lid van de Brielse vroedschap. In 1661 werd hij burgemeester van de stad. Zijn vrouw was sinds 1652 regentes van het Catharinagasthuis. Daniel Vosmaer onderhield bovendien nauwe relaties met Pieter de Jongh, een neef van Willem, die sinds

1649 lid was van de Brielse vroedschap en tussen 1660 en 1670 drie maal burgemeester van Brielle was.

Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of Daniel Vosmaer het *Gezicht op Den Briel* in opdracht van (een lid van) het Brielse stadsbestuur gemaakt. Wellicht heeft het schilderij ooit in het Brielse stadhuis gehangen. In ieder geval keert het *Gezicht op Den Briel* na ruim drie eeuwen terug naar de plaats waar het oorspronkelijk werd gemaakt.²⁴

Noten

1. Daniel Vosmaer, *Gezicht op Den Briel*, ca 1662, The Detroit Institute of Arts, Detroit (VS), olieverf op doek, 83,2 x 100,3 cm, inv.-nr. 49.7.
Detroit Institute of Arts Bulletin, vol. 28, no. 4, pp. 90-92.
E.P. Richardson, 'View of the Town of Brill by Daniel Vosmaer.', *Pictures on exhibit*, vol. 11, no. 7, April 1949, pp. 46-48.
2. De heer A. Hoogerwerf, journalist van het *Rotterdams Dagblad*, maakte het Trompmuseum attent op de mogelijkheid het schilderij in bruikleen te ontvangen. Het museum is hem erkentelijk voor zijn speurzin.
Over de geschiedenis van het *Gezicht op Den Briel* is weinig bekend. In 1935 bevond het zich in de collectie van de antiquair A.F. Reyre in Londen. Het schilderij was dat jaar te zien op de tentoonstelling over Johannes Vermeer en de relatie tussen het werk van Vermeer en dat van Fabritius, De Hooch en De Witte in het Rotterdamse Museum Boymans. (*Vermeer*, (tent.cat.) (Rotterdam 1935), nrs. 95-97 en afb. 109-111) In 1977 reisde het schilderij opnieuw naar Nederland, ditmaal voor een tentoonstelling over het Nederlandse stadsgezicht in de 17de eeuw in het Amsterdams Historisch Museum. (*Opkomst en bloei van het Noordnederlandse stadsgezicht in de 17de eeuw*, (tent.cat.) (Amsterdam 1977))
3. M.C. Plomp, 'De stad Delft en haar schilderkunst van 1600 tot 1650.', in: M.C.C. Kersten en D.H.A.C. Lokin, *Delftse Meesters, tijdgenoten van Vermeer*, Zwolle 1996, pag. 17.
4. M.C.C. Kersten en D.H.A.C. Lokin, *Delftse Meesters, tijdgenoten van Vermeer*, Zwolle 1996, pag. 11.
5. M.C. Plomp, 'De stad Delft en haar schilderkunst van 1600 tot 1650.', in: M.C.C. Ker-

- sten en D.H.A.C. Lokin, *Delftse Meesters, tijdgenoten van Vermeer*, Zwolle 1996, pag. 18.
6. De Brielse schilder Maerten van der Fuijck, die in 1660 het schuttersstuk van het oranje vendel schilderde, schreef zich in 1663 eveneens in bij het Delftse gilde, mogelijk om zijn schilderijen vrij in Delft de kunnen verkopen. Als vreemdeling betaalde hij twaalf gulden 'incomstgeld'. (Meesterboek van het St. Lucasgilde 1650-1714, F.D.O. Obreen, *Archief voor Nederlandsche Kunstgeschiedenis*, deel 1 (Rotterdam 1877-1890), pag. 68: 'Schilder. Januarij 1663. Maerten van der Fuijck laet hem aantekenen als mester Schilder, recht betaeld, sijnde vrent, 12.0.0.'.) Het schuttersstuk van het oranje vendel hangt in de raadzaal van het Brielse stadhuis.
Het is zeer waarschijnlijk dat Maerten van der Fuijck en Daniel Vosmaer elkaar in Brielle hadden ontmoet en Van der Fuijck op aanraden van Vosmaer lid van het Delftse gilde is geworden. Van der Fuijck was bovendien schepen van Brielle, heemraad van Voorne en werd in 1683 burgemeester van Brielle.
 7. J. van der Veen, 'De Delftse kunstmarkt in de tijd van Vermeer.', in: D. Haks en M.C. van der Sman (red.), *De Hollandse samenleving & in de tijd van Vermeer*, Zwolle 1996, pp. 124-126.
 8. Ibidem, pp. 126-131.
 9. D. Lokin, 'Gezichten op en in Delft van 1650 tot 1675.', in: *Delftse Meesters, tijdgenoten van Vermeer*, Zwolle 1996, pag. 89.
 10. W.R. Valentiner, 'Carel and Barent Fabritius.', *The Art Bulletin* 14 (1932), pag. 209.
 11. Vier van Vosmaers schilderijen met dit onderwerp zijn bewaard gebleven (zie noot 12, nummers 2 tot en met 5).
 12. S. Donahue, 'Daniel Vosmaer.', *Vassar Journal of undergraduate Studies*, vol. 19,

December 1964, pp. 18-27.

De zeven andere schilderijen van Vosmaer zijn:

1. *De haven van Delft*, ca 1652,
Museo de arte de Ponce, Ponce (Puerto Rico), The Louis A. Ferré Foundation, inv. nr. 590088, olieverf op doek, 85,5 x 101 cm
2. *De kruithuisontploffing te Delft op maandag 12 oktober 1654*,
Stedelijk Museum De Prinsenhof, Delft (bruikleen Rijksdienst Beeldende Kunst), inv.nr. PDS 107, olieverf op paneel, 72 x 97 cm
3. *De kruithuisontploffing te Delft op maandag 12 oktober 1654*,
Stadhuis Delft
4. *De kruithuisontploffing te Delft op maandag 12 oktober 1654*,
The Wadsworth Atheneum, Hartford (VS), The Ella Gallup Sumner and Mary Catlin Sumner Collection, Connecticut.
5. *Delft na de kruithuisontploffing van 1654*,
Philadelphia Museum of Art, Philadelphia (VS), The John G. Johnson Collection, inv.nr. 1500, olieverf op doek, 67,6 x 55,6 cm
6. *Zicht in een Nederlands stadje*, ca 1662,
The Frances Lehman Loeb Art Center, Vassar College, Poughkeepsie (VS), Purchase Agnes Rindge Claflin Fund, inv.nr. 1962.2, olieverf op paneel, 66 x 53 cm.
7. *Gezicht op Delft met fantasieloggia*, 1663,
Stedelijk Museum De Prinsenhof, Delft (bruikleen Rijksdienst Beeldende Kunst), inv.nr. NK 2927, olieverf op doek, 90,5 x 113 cm

De nummers 1, 2, 5, 6 en 7 zijn tot en met 2 juni 1996 te zien op de tentoonstelling *Delftse Meesters. Tijdgenoten van Vermeer*. in het Stedelijk Museum Het Prinsenhof in Delft.

13. Vriendelijke mededeling J.P.L. van

- Rooijen, 25-11-1993.
14. Gemeentearchief Brielle (G.A.B.), Archief Nederlandse Hervormde Gemeente van Brielle (N.H.G.), Register van huwelijken, 29 maart 1643.
 15. G.A.B., Archief N.H.G., Acta Kerkeraad, 2 juli 1654.
 16. G.A.B., Archief N.H.G., Acta Kerkeraad, 3 november 1661.
 17. G.A.B., Rechterlijk Archief (R.A.), inv.nr. 50, pag. 177.
 18. G.A.B., Resolutie magistraat, 6 januari 1670.
 19. J. van der Veen, 'De Delftse kunstmarkt in de tijd van Vermeer.', in: D. Haks en M.C. van der Sman (red.), *De Hollandse samenleving in de tijd van Vermeer*, Zwolle 1996, pag. 127. In en kort na 1615 schilderde Hendrick Cornelisz. Vroom twee stadsgezichten van Delft. Aangenomen wordt dat de schilderijen zijn geschilderd in opdracht van het Delftse stadsbestuur (D. Lokin, 'Gezichten op en in Delft van 1650 tot 1675.', in: M.C.C. Kersten en D.H.A.-C. Lokin, *Delftse Meesters. Tijdgenoten van Vermeer.*, Zwolle 1996, pag. 90).
 20. G.A.B., Resoluties magistraat, 25 november 1656, 10 maart 1657 en 9 juni 1657.
 21. G.A.B., R.A., inv.nr. 50, pag. 23, respectievelijk 47, 69 en 76v.
 22. H. de Jager, *De Brielse Vroedschap*, pag. 326 e.v.
 23. G.A.B., Register van de 200e penning, 1669.
 24. Het schilderij is in goede staat. Op dit moment wordt het doek speciaal voor de overkomst naar Brielle geconserveerd. Het vernis, dat na de laatste conserveringsbehandeling in 1960 is vergeeld, wordt opnieuw schoongemaakt. In augustus 1996 wordt het schilderij ingepakt in een op maat gemaakte schilderijkist en onder begeleiding van een koerier van het museum

in Detroit naar Nederland overgevlogen. De koerier reist met het schilderij mee naar Brielle en ziet er op toe dat het schilderij onder verantwoorde omstandigheden in het museum wordt opgehangen.

Het Trompmuseum is ARCO Chemie Nederland, Ltd. zeer erkentelijk voor de financiële ondersteuning van de overkomst van het schilderij naar Brielle.

F. van Hoorn

EEN SLORDIG DOOPBOEK

Wie een oude bron transcribeert (overschrijft in hedendaags schrift) moet soms de neiging onderdrukken de daarin gevonden evidente fouten te verbeteren. Met andere bronnen bij de hand 'weet' men soms 'beter'. Hoezeer men ook het gelijk aan zijn kant weet, transcriberen is transcriberen, met overname van alle mankementen die de tekst vertoont. Bij het Brielse doopboek 1645-1670 was genoemde neiging wel heel sterk aanwezig. Er zijn weinig doop-en trouwboeken uit de streek waar ik mij niet te eniger tijd mee heb bezig gehouden, maar qua slordigheid overtreft DTB (Doop-en trouwboek) Brielle nr.5 echt alles.

Dat de voorste bladen er uitzien alsof ze in sterke koffie bewaard zijn gebleven, is iets waar de scribenten (schrijvers) part noch deel aan hadden. Op een enkel lichter plekje in het donkerbruin valt soms een lettergreep en in een enkel geval een hele naam te ontcijferen. In feite wordt het boek pas leesbaar met ingang van het jaar 1646. Wie dit met opluchting constateert komt bedrogen uit, want met de leesbaarheid vangt ook de slordigheid aan.

Cijfers

Om mijn 'beschuldiging' hard te maken volgen hier eerst wat absolute gegevens.

Het doopboek telt 4412 doopinschrijvingen. In 524 gevallen wordt de naam van de dopeling niet vermeld, maar wordt volstaan met 'een kind van'. In nog eens 25 gevallen verneemt men wel de naam van het kind, doch ontbreken die van beide ouders.

Daar komen dan nog 17 aantekeningen bij, waarin de namen van zowel dopeling als beide ouders ontbreken en volstaan wordt met 'een kind gedoopt'. Bij elkaar levert dat 566 aantekeningen op, waarin de relevante gegevens ontbreken, ruim een achtste deel van het totaal. De aandachtige lezer merkt op dat ik vermelding van slechts een van beide ouders al tot de 'complete' aantekeningen reken. Ook val ik niet over de vele aantekeningen in de trant van 'gedoopt Maria, kind van Jan en Sara' (28-3-1649). In die gevallen kunnen we het kind althans nog een patroniem (vadersnaam) toebedelen.

Kwestie van lezen

Wie meent dat er dan toch altijd nog meer dan 3500 heldere en eenduidige aantekeningen overblijven komt bedrogen uit.

In vele doopboeken noteert men in drie kolommen: één voor datum en doopnaam, één voor de ouders en één voor de getuigen. Deze notatie wordt in het onderhavige doopboek gebruikt vanaf 1667, wanneer ook het handschrift verandert. Voordien zijn de aantekeningen, mede door het ontbreken van interpunctie, voor meer dan één uitleg vatbaar. Ik geef een paar voorbeelden (met gemakshalve gefingeerde, korte namen)

- a. gedoopt Jan kind van Arie Jansz en Neeltje
Ariens getuige Aagje Ariens
- b. gedoopt Arie kind van Arie Jansz en Leentje
Jans getuige
- c. gedoopt Jannetje kind van Arie Jansz en Neeltje
Ariens getuige

Zijn dit drie kinderen uit hetzelfde gezin? Is in 'b' Leentje Jans de moeder? Uit 'c' blijkt dat men achter 'getuige' wel vaker geen naam invulde. Maar aangezien de naam van de moeder vele malen onvermeld bleef, kan in 'b' Leentje Jans ook zeer wel getuige zijn.

Wie zich naast het transcriberen ook ten doel stelt deze bron te ficheren (op kaart stellen) en dus naast een kaartje voor elke doop een verzamelkaart op een gezin wil maken, ziet zich voorzichtigheidshalve genoodzaakt tenminste 'b' tot een apart gezin te rekenen. En zelfs het samenvoegen van 'a' en 'c' is in feite al een interpretatie die voor rekening van de 'ficheur' komt. Het is maar net hoe men een aantekening wil lezen.

Uit de tweede hand

Uit de tekst van sommige inschrijvingen kan men afleiden dat de scribent (van 1646 tot 1667 is er sprake van hetzelfde handschrift) zijn doopboek invulde aan de hand van briefjes, die soms van anderen afkomstig waren. Tenslotte waren er in Brielle drie predikanten gelijktijdig werkzaam. Zo lezen we '...gedoopt een kind genaamd Jan waarvan ouders noch getuigen zijn genomineerd'. Mogelijk ook was een koster debet aan de slechte invulling van briefjes. Hoezeer namen werden verhaspeld kan men het best zien aan namen van buitenlandse origine. Zo wordt Caspar Clotterboocke o.a. ook Cleuterbeeck genoemd en duidt men de arme Jacomina Donteclock zelfs aan met Donderclood.. En er waren vele buitenlanders, soldaten veelal, die tijdens hun tijdelijk verblijf in Brielle een kind lieten dopen. Op 21-10-1670 noteert de predikant als naam van de vader van dopeling Kristiaan 'Herper Ghoertwoden', en verzucht in de marge 'nomina vix poterant legi', de naam is nauwelijks te lezen. Maar ook bij oer-Hollandse namen komen aperte verschrijvingen voor. Het mag ons verbazen dat in dergelijke gevallen de predikant die de definitieve inschrijving verzorgde geen verbeteringen aanbracht. Als we gemakzucht hier als zijnde een te

oneerbiedige veronderstelling uitsluiten, moeten we concluderen dat de betrokken ouders voor hem onbekenden waren. Dat zou kunnen betekenen dat ze woonden in een wijk waarin de zielzorg aan één van zijn weleerwaarde collegae was opgedragen.

Wat er na de inschrijving behoorde te gebeuren met de briefjes is mij onbekend. Duidelijk is dat ze soms een week later weer op de stapel van nog in het boek op te nemen dopen terecht kwamen en keurig op de nieuwe datum weer werden ingeschreven. Men kan een dergelijke korte interval tussen twee dopen moeilijk gaan relateren aan het reproductief vermogen der Briellenaren.

Het ficheren

De periode waarover dit doopboek aantekeningen geeft zou goed moeten zijn voor het op papier reconstrueren van een flink aantal complete gezinnen. Natuurlijk zijn die er ook. Maar minder dan men zou verwachten. Voor een deel is dit verklaarbaar uit de aard van ieder doopboek. Er zullen gezinnen zijn geweest waarin het grootste aantal kinderen moet zijn aangetekend in het voorgaande doopboek (1623-1645, helaas verloren gegaan) en waarvan nog slechts één of twee kinderen in het onderhavige boek werden opgetekend. Mutatis mutandis geldt dit voor gezinnen waarvan de eerste kinderen rond 1665 werden gedoopt. Vermeld werd al het dopen van kinderen van militairen, die daarna weer naar elders vertrokken. Ook voor niet militairen zou kunnen gelden dat een stad wat minder honkvast maakt dan een kleine plaats, waarmee men vaak een directe binding heeft door landbezit. Maar er is nog een reden. Als we er van uitgaan dat de circa twintig kinderen waarvan we alleen weten dat hun vader Jan Jansz heette niet allen tot hetzelfde gezin behoren, kunnen we ze ook niet willekeurig gaan groeperen. Dit leidt tot het

'formeren' van evenveel gezinnen als er Jan Jansz-kinderen zijn. Dit is één van de oorzaken van het grote aantal fiches dat op dit doopboek werd gemaakt (ruim 14000). Ook de welhaast overdadige vermelding van doopgetuigen is aan dit aantal debet.

Lees...

In die gevallen waarin op grond van andere doop-aantekeningen of van de aantekening van het huwelijk de beschrijving althans voor mij zonder meer duidelijk was, heb ik de tekst weliswaar letterlijk overgenomen, maar tussen haakjes toegevoegd 'lees....', gevolgd door de mijns inziens correcte naam.

Uit dit alles moge blijken hoe belangrijk het is bij genealogisch onderzoek ook andere bronnen dan alleen DTB te raadplegen en hoe voorzichtig men moet zijn met het toekennen van een absolute waarde aan deze doop- en trouwboeken.

Dat voor mijn 'jammerklacht' wel enige grond bestond moge ook blijken uit een aantekening in de Kerkeradsacta van Brielle 1667-1687, waarin op 29 mei 1671 wordt opgemerkt dat de doopbriefjes zo summier worden ingevuld, dat men overweegt de aantekening tijdens de plechtigheid in een kladdoopboek op te nemen. En hoewel de werkzaamheden aan dit boek met enige opluchting worden afgesloten, maakt een dergelijke opmerking toch al weer nieuwsgierig naar het volgende deel.....

Opmerking redactie:

Ook bij genealogisch onderzoek kun je geluk hebben, maar soms zit het bar tegen!

Mw. M. Albers (conservator Trompmuseum)

NIEUWSTE AANWINST

De collectie van het Trompmuseum is onlangs verrijkt met een unieke geuzenvlag.' De vlag meet 110 bij 165 cm en is gemaakt van wol en katoen. Op de vlag zijn bekende geuzensymbolen geschilderd: twee ineengeslagen handen, waaraan een bedeltas met bedelnap en kalebas hangt. Deze voorwerpen hangen sinds de 17de eeuw ook aan de geuzenpenningen. Rond de geuzensymbolen op de vlag staan teksten in blauwe banderollen: 'Vive les geux' ('Leve de geuzen') en 'Concordia res, parvae crescunt' ('Eendracht maakt macht'). De vlag is rondom afgewerkt met oranje franje. Aan de rechterzijde zijn oranje linten genaaid, waarmee de vlag aan een stok vastgemaakt kon worden.

De vlag is gemaakt in de 19de eeuw en is waarschijnlijk voor het eerst gebruikt tijdens de herdenking van de inname van Den Briel in 1872. Getuige de slijtagesporen is de vlag daarna veel gebruikt. De gaten die in de vlag zijn gevallen, zijn keurig met wol gestopt.

De vlag is door een particulier uit Rotterdam aan het museum geschonken. Omdat hij jarenlang strak opgerold in een koker op een vochtige zolder heeft gelegen, is de vlag nog meer beschadigd. Op dit moment wordt de vlag hersteld in het atelier voor textielrestauratie De Tiendschuur in Tilburg. Het doek wordt gereinigd en verstevigd met een onderlaag, die met kleine steekjes voorzichtig aan het doek wordt genaaid. De stoppen, die een belangrijk deel van de geschiedenis van de vlag laten zien, worden niet verwijderd maar blijven zichtbaar.

Na reparatie zal de vlag één van de pronkstukken zijn in de 'watergeuzenzaal' in het nieuwe Trompmuseum.

Noten

1. Trompmuseum, inv.nr. 3963, geschonken d.d. 6 maart 1996.

Mw. M.Albers (conservator Trompmuseum)

**HET NIEUWE TROMPMUSEUM HET VISUELE GEHEUGEN VAN
DEN BRIEL EN OMGEVING**

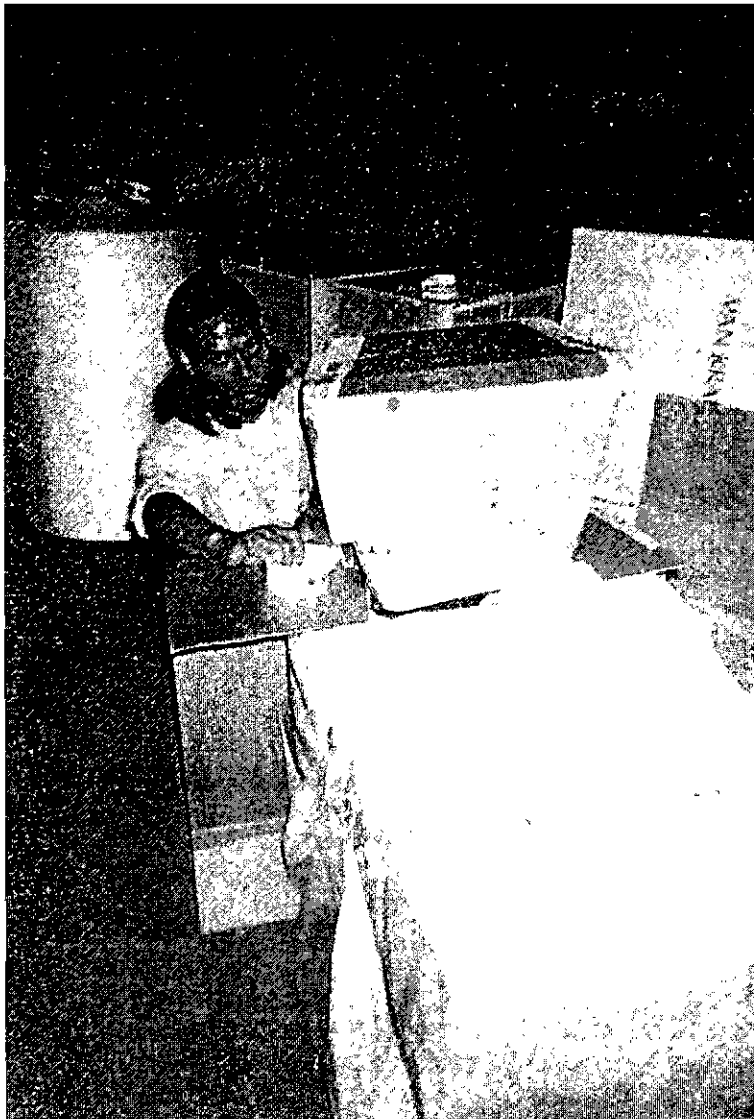
Op 1 mei 1994, bijna twee jaar geleden, ging het Trompmuseum voor een ingrijpende verbouwing dicht voor het publiek. Achter de schermen hebben de medewerkers van het museum het echter drukker dan ooit en wordt hard gewerkt aan de heropening van het museum.

De verhuizing van de collectie

Voordat de verbouwing van het museum kon beginnen moest de hele museumcollectie worden verhuisd. Een deel van de bovenverdieping van het Arsenaal in de Rozemarijnstraat werd speciaal ingericht als tijdelijk depot. De ruimte werd verbouwd, voorzien van een beveiligingsinstallatie en ingericht met 100 meter nieuw aangeschafte stellingkasten. Alle voorwerpen werden door een kunstverhuisbedrijf ingepakt in verantwoorde materialen als zuurvrij zijdevloeipapier en zuurvrij karton. Materialen die de voorwerpen tijdens de verhuizing beschermden en de voorwerpen tijdens de opslag in het Arsenaal niet zouden aantasten. In juni 1995 stonden de meeste museumvoorwerpen in het tijdelijk depot.

Het registratieproject

In het depot werd het registratieproject, dat in het najaar van 1994 begon, voortgezet. Voor de verhuizing waren al 3.000 voorwerpen per computer beschreven. De tien vrijwilligers die meewerkten aan het project moesten zich aan strakke beschrijvingsregels houden. Monique Deege, de registrator, maakte samen met de conservator van het museum een handleiding, waarin de werkwijze werd vastgelegd.

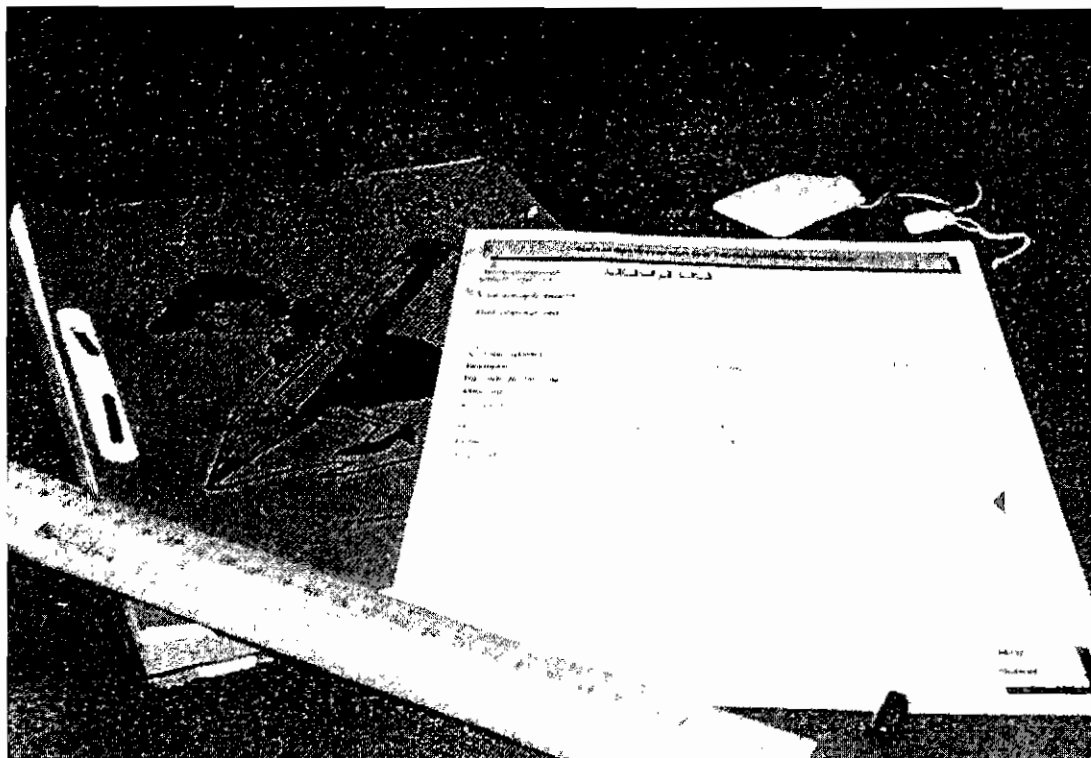
Een medewerker van het verhuisbedrijf pakt de dubbelbak van de zakkendragers in. (Foto Minette Albers, Brielle)

Met hulp van de vrijwilligers werden voor de verhuizing in sneltreinvaart ruim 1.000 voorwerpen, die nog niet waren geregistreerd, van een voorlopig inventarisnummer voorzien. Want ... hoe vind je een ongenummerd voorwerp terug in ruim 400 verhuisdozen?

Dankzij de inzet van de vrijwilligers en het geduld en enthousiasme van Monique Deege is het registratieproject inmiddels voltooid. Ruim 5.500 voorwerpen hebben een eigen nummer en registratieformulier, waarop nauwkeurig is vastgelegd wat het voorwerp is, hoe groot het is, waar het staat en in welke conditie het verkeert. Daaronder zijn 42 schilderijen, 156 prenten en tekeningen, 162 meubelstukken, 191 persoonlijke accessoires als brillen, pijpen, portemonnees, tassen en koffers, 133 meet- en weeginstrumenten en 490 stuks eet- en drinkgerei. De gemiddelde beschrijvingstijd is 25 minuten per voorwerp.

De helft van de voorwerpen is inmiddels door de huisfotograaf, de heer R.G. Meijer, gefotografeerd. Een tijdrovende klus, want elk voorwerp moet voorzichtig in- en uitgepakt worden en volgens vaste regels op de foto worden gezet. De foto's worden voorlopig afgedrukt op contactafdrukken, die in fotomappen worden bewaard. Eén van de vrijwilligers zet het negatiefnummer van de foto op het registratieformulier, zodat de foto van het voorwerp snel in de fotomappen op te zoeken is.

Bij de inrichting van het museumdepot, de verhuizing van de collectie naar het depot en de conservering van de collectie is al gebleken hoe handig het is dat de collectie is geregistreerd. Op dit moment wordt verder gewerkt aan de ontsluiting van de collectie-gegevens door middel van een trefwoordenlijst. In de toekomst kan de registratie worden gebruikt bij de voorbereiding van tentoonstellingen en het doen van onderzoek. Nieuwe gegevens over museumvoorwerpen kunnen gemakkelijk aan de basisregistratie worden toegevoegd.

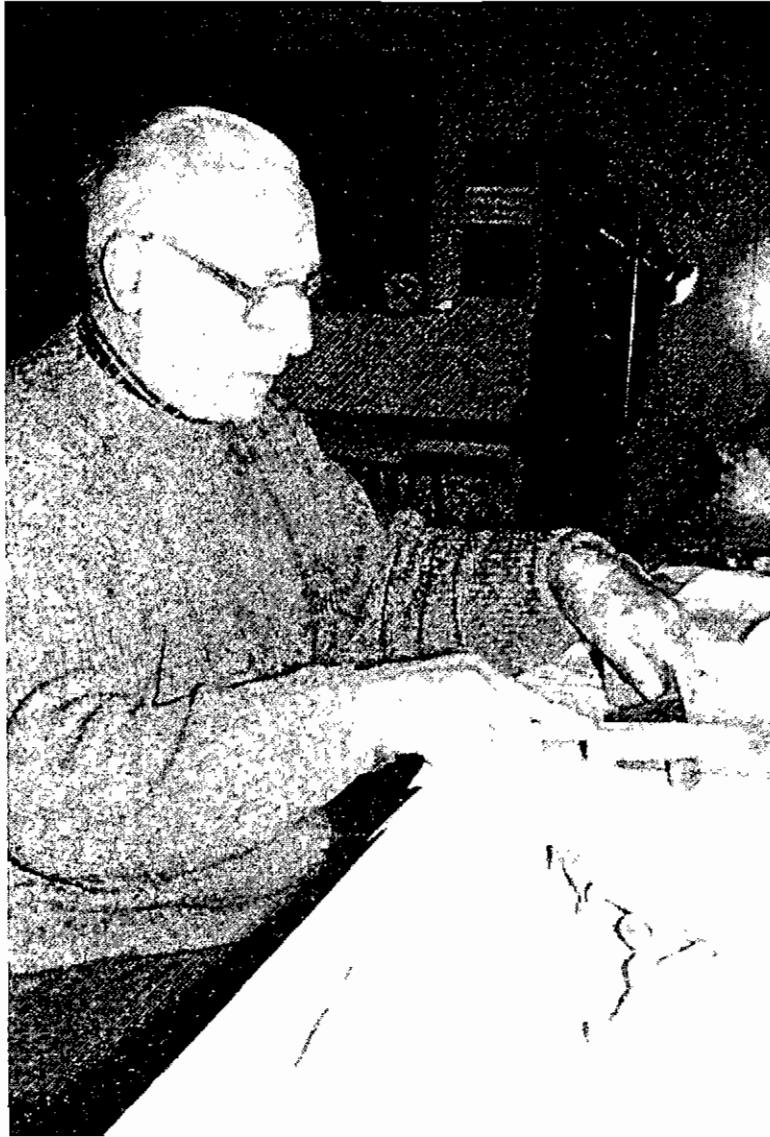

De handleiding bij het registratieproject en het
registratieformulier. (Foto Marjo de Koning,
Brielle)

Het conserveringsproject

In het museumdepot wordt sinds het najaar van 1995 gewerkt aan de volgende grote klus: het schoonmaken (conserveren) van alle voorwerpen die de museummedewerkers verantwoord kunnen schoonmaken. Voor de nodige kennis heeft Judith Tegelaers gezorgd. Zij is conserveringsconsulente van de Federatie van Musea in de provincie Zuid-Holland en heeft de vrijwilligers tijdens een cursus conservering in het museumdepot alles verteld over het bewaren en schoonmaken van museumvoorwerpen. Aan de cursus namen ook medewerkers van de Oudheidkamer Hellevoetsluis, de Historische Werkgroep Westelijk Voorne/Museum De Duinhuisjes en de Historische Werkgroep Zwartewaal deel. Sommige museummedewerkers gingen bovendien op stap naar Zutphen en Nijmegen, waar ze tijdens cursusdagen van erkende restauratoren alles leerden over de conservering van hout, metaal, porselein en glas.

Op dinsdag en woensdag is het druk op de bovenverdieping van het Arsenaal. Behoudsmedewerker Monique Brederoo, die maar liefst twee dagen per week uit Rotterdam naar Brielle komt, begeleidt met veel enthousiasme en deskundigheid de andere vrijwilligers. Samen maken zij alle voorwerpen met een kwast en een speciale museumstofzuiger stofvrij. Porselein en glas wordt daarna met een wattenstaafje met gedestilleerd water voorzichtig schoongemaakt. Vliegroest wordt met een fijne borstel verwijderd van metalen voorwerpen; een laagje CRC-olie moet nieuwe roestvorming tegengaan. Nadat de voorwerpen zijn schoongemaakt, worden zij op verantwoorde wijze opgeborgen. Kleding wordt opgehangen aan kleerhangers, die zijn omwikkeld met volumevlies en badstof. Kwetsbare kleding wordt vlakgelegd en opgevuld met zuurvrij vloeiend papier. Vlak textiel, zoals doeken en kleden, wordt op kokers gerold. Hoeden en mutsen krijgen een steunmal van zuurvrij museumkarton en worden daarna

Cor Dedert verwijdert vliegroest van gereedschap.
(Foto Marjo de Koning, Brielle)

opgeborgen in zuurvrij kartonnen dozen. Tafels en stoelen krijgen katoenen stofhoezen en tekeningen en prenten worden in een nieuw, zuurvrij passepartout gezet.

Aan het conserveringsproject werken vanaf het begin ook stagiaires mee van de Hogeschool Rotterdam en omstreken. Zij volgen in het museum een stage in het kader van hun opleiding Cultuurhistorische Educatie. Tijdens het Nationaal Museumweekend in april 1996 konden bezoekers een kijkje achter de schermen nemen en zien hoe museummedewerkers de voorwerpen schoonmaken. Monique Brederoo en de conservator van het museum gaven een toelichting op het project en leidden bezoekers rond door het museumdepot.

Sommige voorwerpen uit de museumcollectie zijn in slechte staat. Het onderhoud daarvan is werk voor specialisten en wordt overgelaten aan deskundige restauratoren. Schilderijen, meubels, tekeningen, prenten, kussens en vaandels, die opgenomen worden in de nieuwe inrichting van het museum, komen het eerst aan de beurt. In een later stadium volgen de andere voorwerpen. Alle voorwerpen die waren aangetast door houtboorders, zijn extern behandeld met CO²-gas.

De verbouwing van het museum en stadhuis

Na de verhuizing van de museumcollectie kon de ingrijpende verbouwing van het museum en het aangrenzende stadhuis beginnen. De verbouwing is nodig om de museumvoorwerpen goed te kunnen bewaren. In de zomer van 1995 werd het dak van het museum geïsoleerd om het klimaat in het museum stabiel te kunnen houden en te voorkomen dat stof en vuil de zolder binnendringen. Na de zomer ging de slopershamer door het complex: wanden en gangen werden gesloopt, muren werden doorgebroken en de grote trap in het stadhuis verdween. Na maanden puinruimen en stofhappen begon de 'wederopbouw'. De hal,

Staannd, van links naar rechts: Hadde Verhoeff, behoudsmedewerker Monique Brederoo, Toos Meijer, registrator Monique Deege; zittend van links naar rechts: Marcel Kroon (stagiair), Cor Dedert en Mandy Kreeuseler (stagiaire). (Foto Marjo de Koning, Brielle)

raadzaal en burgemeesterskamer in het stadhuis zijn inmiddels ingrijpend van karakter veranderd. De burgemeesterskamer kan het museum gebruiken voor tijdelijke tentoonstellingen. De tweede verdieping van het stadhuis is een museumverdieping geworden. Daar zijn het kantoor van de conservator, een quarantaineruimte/werkruimte voor de museummedewerkers en twee museumdepots ondergebracht. Met de nieuwe lift zijn voorwerpen snel en veilig naar de tijdelijke tentoonstellingsruimte en de museumdepots te brengen. Op de binnenplaats, de verbinding tussen het stadhuis en het museum, verrijst een nieuw trappenhuis. Minder validen kunnen het museum via dit nieuwe trappenhuis gemakkelijk bereiken.

In het museum hebben vooral de begane grond, de tussenverdieping en de zolder een ware metamorfose ondergaan. Ruimten zijn vergroot en daardoor efficiënter te gebruiken en vooral op de begane grond is de routing verbeterd. Trouwe museumbezoekers zullen in het nieuwe museum tevergeefs zoeken naar de 'dienstbodekamer'. Deze kamer op de tussenverdieping is bij de voormalige Trompzaal getrokken. Door de afbraak van de boerenwoning op zolder zijn de prachtige ruimte en de indrukwekkende kap weer goed zichtbaar.

De aangepaste verwarmingsinstallatie en de nieuwe luchtbehandelingsinstallatie zorgen samen met luchtbevochtigers en -ontvochtigers voor een constante temperatuur en luchtvochtigheid. De oude veegvaste verflagen op de wanden zijn met hetzelfde doel verwijderd en vervangen door een ademende en vochtregulerende afwerklaag. Vrijwel alle ramen zijn voorzien van speciale voorzetrampen van lexaan, die de schadelijke ultra-violette straling in het licht tegenhoudt. De beveiligingsinstalla-

tie is vernieuwd. Elke ruimte in het museum krijgt bovendien een extra beveiliging in de vorm van een video-bewaking.

De nieuwe inrichting van het museum

Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan een plan voor de nieuwe inrichting van het museum. In die inrichting staan de hoogtepunten uit de rijke geschiedenis van Brielle en omgeving centraal. Belangrijke thema's in de nieuwe presentatie zijn de bewoningsgeschiedenis van Voorne en het ontstaan van Den Briel. De Waag wordt in ere hersteld en ingericht met een presentatie van Den Briel als middeleeuwse handelsstad. Uiteraard ontbreken de inname door de watergeuzen in 1572 en de viering van de inname in later tijd niet in de nieuwe inrichting. Op zolder worden de geschiedenis van de streek in de negentiende eeuw en de veranderingen in de regio in de twintigste eeuw gepresenteerd. In de nieuwe inrichting wordt een duidelijke relatie gelegd tussen de sporen van het verleden in het museum en de sporen van het verleden in de stad, in de omgeving van het museum. De presentatie krijgt een educatief karakter: bezoekers kunnen zelf dingen ontdekken over het verleden. Het ontwerpbureau Wijd & Zijl uit Amsterdam is gevraagd een levendige, aantrekkelijke vorm voor de presentatie te bedenken. Per ruimte wordt een draaiboek gemaakt, waarin wordt aangegeven welke voorwerpen, foto's, documenten, tekeningen, teksten, vitrines en panelen in de ruimte staan, liggen of hangen. Schetsen laten zien hoe de inrichting er uit gaat zien. In de zomer van 1996 wordt de nieuwe presentatie in het museum opgebouwd.

Het nieuwe Trompmuseum: het visuele geheugen van Den Briel en omgeving

Het nieuwe museum zou voor de zomer van 1996 worden geopend. De aanhoudende vorst gooide echter

roet in het eten, zodat de openingsdatum moest worden verschoven naar september. De voorbereiding en uitvoering van alle plannen hebben veel aandacht, tijd en geld gekost. Na de heropening heeft Brielle wel een nieuw museum, in het centrum van de stad. Een cultuurhistorisch museum, het visuele geheugen van de stad en de omliggende streek, waar bezoekers informatie krijgen en gestimuleerd worden Brielle en Voorne nader te verkennen. Een aantrekkelijk en actief museum waar tentoonstellingen en activiteiten worden georganiseerd, lezingen worden gehouden, rondleidingen worden gegeven en lessen voor het onderwijs worden gemaakt. Een museum waar jong en oud, Briellenaar en toerist met plezier naar toe gaat.

M.S.Zoetemeijer

Een kleine greep uit de gebeurtenissen in de regio in het afgelopen jaar.

KRONIEK 1995

januari

Burgemeester Sala spreekt op de nieuwsjaarsbijeenkomst de wens uit dat Brielle een veilige gemeente blijft.

De eerste paal wordt geslagen voor een nieuw Rabokantoor in de wijk Nieuwland.

Het slufferstrand is door zware stormen levensgevaarlijk; om ongelukken te voorkomen wordt de toegang afgesloten.

Wil Postma wordt benoemd tot poorteres van het jaar.

De eerste paal gaat in de grond voor 15 woningwoningen aan de burgemeester van Sleenstraat.

De gemeente vraagt belangstellenden om deel te nemen aan de werkgroep 'verkeer binnenstad Brielle', i.v.m. afsluiting Nobelstraat/Voorstraat.

februari

Brandweerlieden uit Westvoorne en Brielle gaan helpen bij de wateroverlast in Limburg.

Succulenta houdt in Vierpolders een lezing over cactussen en vetplanten.

De museumcollectie van het Trompmuseum verhuist

40

tijdelijk naar de bovenverdieping van het Arse-
naal.

Het Dorpshuis in Vierpolders heeft na 25 jaar ein-
delijk een naambord

In de Brielse Queenboroughstraat wordt een hennip-
kwekerij opgerold.

Bravo is nu officieel Jongeren Informatiepunt; de
openingshandeling wordt verricht door wethouder
Zuidhoff.

maart

Het Rail-Toy Museum start het nieuwe seizoen met
een poppentoonstelling.

In SCC de Goote wordt een informatieavond gehouden
over het verkeerscirculatieplan binnenstad.

Een comité wordt opgericht om de 5 mei viering te
coördineren.

Mw. Glaudemans overhandigt een door haar geschre-
ven boek over de 1 aprilviering aan burgemeester
Sala en de heer De Man.

Het archeologisch vooronderzoek van de bodem in
Seggelant wordt afgerond.

De kosten van het nieuwe Brielse stadskantoor
blijven nog steeds binnen het budget.

Het Maerlant College neemt na 36 jaar afscheid van
de heer De Jong, gymleraar.

De heer D. Monster wordt benoemd tot dijkgraaf van
het Waterschap de Brielse Dijkkring.

april

Voorzitter B.de Man van de 1 april vereniging opent de 1 april festiviteiten met de onthulling van een gedenkplaat bij de oude Noordpoort.

Museum de Duinhuisjes opent het seizoen met de thematentoonstelling 'Oorlogsongerief en bevrijding'.

De Catharijne cantorij beschikt vanaf heden over een eigen kistorgel 'Zwelgje'.

Open archievendag: dit jaar in het teken van oorlog en bevrijding; ook de Provoost opent de deuren.

Het vernieuwde postkantoor aan de Brielse Rik wordt heropend.

Bouwen in Zwartewaal door aangepast beleid weer mogelijk.

In het kader van het scholenproject is op 1 april een expositie geopend in de Catharijnekerk waar alle scholen hun visie gaven op bevrijding anno 1995 door middel van tekeningen en ruimtelijk werk. Het Maerlant College won de eerste prijs die beschikbaar was gesteld door de 1 April Vereniging.

mei

De Brielse binnenstad wordt door rood-wit-blauwe draperieën sfeervol versierd.

Ter gelegenheid van bevrijdingsdag worden wandelconcerten gehouden in de Catharijnekerk.

De tentoonstelling 'Oorlog en bevrijding in Briel-

42

le, Vierpolders en Zwartewaal' wordt door burgemeester Sala geopend.

Kroatische kinderen genieten van een vakantie op Voorne-Putten.

Voor het nieuwe Brielse stadskantoor wordt een kunstwerk geplaatst; de officiële onthulling volgt later.

De Brielse vestingspelen zijn weer een groot succes.

juni

Stichting Gecoördineerd Ouderenwerk wordt omgedoopt in Welzijn Ouderen.

Modelbouw Voorne bestaat 12½ jaar.

De Zwartewaalse kastanjabomen op de 'Kaay' zijn jarig, ze worden 150 jaar.

Museum de Duinhuisjes breidt het aanbod uit met lesbrieven voor scholieren.

Het eerste zomercarillonconcert vindt plaats.

Theater de Goote presenteert het programma voor 95/96.

Brielse scholieren bezoeken zusterstad Havlickuv Brod.

De school met de Bijbel in Tinte viert haar 100 jarig bestaan.

De verbouwing van het stadhuis aan de Markt wordt officieel gestart.

juli

Nieuw bestuur waterschap wordt geïnstalleerd.

Mevrouw Vegter neemt na 26 jaar afscheid van basisschool de Ark in Brielle.

Boudewijn Zwart geeft een concert op het Brielse carillon.

In de Catharijnekkerk is een tentoonstelling 'op het grensvlak tussen kunst en kerk'.

Brielle Blues, heel druk, heel warm.

augustus

In Oostvoorne vindt de 75^e lampionoptocht plaats.

Speelstad Lollywood in Brielle ontvangt een record aantal kinderen.

Veel werken van Johann Sebastian Bach bij laatste zomercarillonconcert door Brielse stadsbeiaardier Peter Bremen.

Historische Werkgroep Zwartewaal exposeert tijdens de Zwartewaalse havendagen.

Vereniging Maarlandbewoners blijft protesteren tegen de komst van een terrasje op het Maarland-ZZ.

De sloop van de 'meisjesvakschool' in Brielle is begonnen.

Het standwerkersconcorso in de Brielse binnenstad wordt druk bezocht.

Het fotoboek 'Zwartewaal in vroeger tijden' deel 2 wordt door samensteller Adrie van Hulst aan burge-

44

meester Sala overhandigd.

september

Op de nieuwe begraafplaats in Brielle, wordt in het kader van het project Thalassa Anabasis, een kunstwerk onthuld.

Op monumentendag zijn veel monumenten voor bezoekers opengesteld.

Streekarchivaris de heer Hordijk is zeer ingenomen met het verbouwde streekarchief.

De Brielse postbesteller Dirk Brouwer gaat na 40 jaar met de VUT.

De familie Stolk uit Zwartewaal viert haar 60 jarig huwelijksfeest.

Veilinghuis de Nieuwe Zon veilt een schilderij, voorstellende een Briels stadsgezicht van de bekende kunstenaar Ben Viegers (1886-1947).

Het stadskantoor wordt officieel geopend, tevens wordt het 'kunstwerk' officieel onthuld.

De heer J.G. Bosch, oud-burgemeester van Vierpolders en Zwartewaal, overlijdt.

oktober

De opbrengst van het Fonds Zomerpostzegels /Oude-renzegels gaat gedeeltelijk naar de Brielse bibliotheek; er zullen grote letterboeken voor worden aangeschaft.

Keramiste Agnes Bakker opent haar galerie aan de Brielse Rik.

Automuseum De Rijk op het `industrieterrein de Pin-

nepot in Oostvoorne wordt geopend.

Louis van Dijk geeft een orgelconcert in de Catharijnekerk. Dit concert, georganiseerd door de Lionsclub Voorne-Putten-Rozenburg ten behoeve van de Alzheimerstichting, brengt bijna fl. 15000.-- op. Musique'amis doet geheel belangeloos mee.

november

Freek de Jonge geeft een try-out van zijn nieuwe programma in de Brielse Goote.

Mevrouw Albers houdt een lezing voor de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen.

In Vierpolders zijn problemen rond het Dorpshuis, er is veel vandalisme.

Suze Hordijk van Beesten exposeert haar aquarellen in tearoom Peter Kroone.

Stichting Dorpscentrum Zwartewaal krijgt een bijdrage van het Juliana Welzijn Fonds.

De renovatie van het stadhuis en museum vordert gestaag.

Het Trompmuseum heeft twee nieuwe aanwinsten, nl. twee gekleurde tekeningen van rond 1720 van Abraham Rademaker, voorstellende een gezicht op Brielle.

Piet Hoek stopt na bijna 32 jaar met het bezorgen van de Zwartewaalse post.

De Johan Beenbank wordt voor ± f. 15.000.-- opgeknaapt.

december

De Brielse Maskerade wordt druk bezocht ondanks de kou; winnaar wordt het Geuzengilde, dat op ludieke wijze de problematiek rond de Johan Been bank uitbeeldt.

Musique'amis geeft een geslaagd kerstconcert.

De Brielse bibliotheek bestaat 25 jaar. Ter gelegenheid daarvan heeft de heer Kester een boekje geschreven 'van Torpedo tot Arsenaal'; het wordt bij deze gelegenheid overhandigd aan poorteres van het jaar Wil Postema.

De Brielse kerstmarkt trekt weer veel bezoekers.

F. van Hoorn

DE HERVORMDE KERK VAN SPIJKENISSE.

In de Publikatiereeks van de Stichting Streekhistorie Voorne-Putten en Rozenburg verscheen nummer 8 'De Hervormde kerk van Spijkenisse' van de hand van Peter Don. Het is na 'Het Merulaweeshuis te Brielle' en 'De Hervormde kerk van Nieuwenhoorn' de derde monografie in deze reeks geschreven door de auteur van het bekende standaardwerk 'Voorne-Putten' in de serie 'De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst'(1992). Kunsthistoricus Peter Don behandelt in het nu uitgekomen boekje van 80 pagina's de bouwgeschiedenis van de oude Spijkenisser dorpskerk. De verschillende restauraties worden uitgebreid behandeld. In een beschrijving van interieur en exterieur wordt nauwkeurig de huidige staat van het gebouw vastgelegd. Een volledige predikantenlijst ontbreekt niet, evenmin als een beschrijving van de vele zerken die we in de kerkvloer aantreffen. Hoofdstukken over het kerkmeubilair, het kerkzilver, de klokken en het carillon completeren deze eerste geheel volledige beschrijving van Spijkenisse's oudste monument. Evenals in de vorige deeltjes vallen de prachtige foto's op van Gerard Dukker. Van hem is ook de omslagfoto, in vierkleurendruk uitgevoerd. Hierdoor en door de lay-out van Roelof Koebrugge sluit het uiterlijk van dit boekje aan bij dat van genoemd standaardwerk. Dat dit voor kleine oplagen dure procédé kon worden toegepast zonder tot prijsverhoging te leiden, is te danken aan 'Spijkstaal Elektro B.V.', die de meerkosten voor haar rekening nam. Het is een goede zaak als bedrijven zich op een dergelijke wijze betrokken tonen bij hun plaats van vestiging. Voor 'Spijkstaal' is de kerk trouwens altijd een soort buurman geweest. Het boekje is voor f. 15.-- te koop in de Openbare Bibliotheek Spijkenisse aan de Breestoep, bij het secretariaat van de stichting (Bernisseweg 13 te

48

Geervliet) en bij het streekarchivariaat aan de Rik te Brielle.

Op de laatste twee adressen krijgen donateurs van de stichting hun gebruikelijke korting.